

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Економічний факультет

Кафедра організації підприємництва та біржової діяльності

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан економічного факультету
А. Д. Діброва

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО
на засіданні кафедри організації
підприємництва та біржової діяльності
Протокол №6 від 14 травня 2020 р.

Завідувач кафедри
М.М. Ільчук

РОБОЧА ПРОГРАМА

БІРЖОВИЙ РИНОК

(назва навчальної дисципліни)

Спеціальність: 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
(шифр і назва спеціальності)

Форма навчання денна/заочна

Спеціальність: 051 Економіка
(шифр і назва спеціальності)

Форма навчання заочна

Факультет: _____ Економічний _____

розробник: к.е.н., професор,
заслужений діяч науки і техніки України М. О. Солодкий

Київ 2020

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Програма вивчення навчальної дисципліни «Біржовий ринок» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки студентів ОС «Магістр» спеціальностей «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» та «Економіка» і є важливою складовою частиною у системі підготовки фахівців для біржового ринку країни у вищих навчальних закладах.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є організація і регулювання діяльності товарних та фондових бірж за умов застосування системи науково-прикладних методів і комп'ютерних програм.

Дисципліна «Біржовий ринок» вивчає систему методів оцінки ситуації на біржовому товарному та фондовому ринках, що склалася на перспективу.

Мета вивчення курсу – дати майбутньому спеціалісту теоретичні основи та практичні навички з організації і функціонування біржового ринку, а також ефективного використання отриманих знань у своїй майбутній діяльності.

В результаті вивчення дисципліни студент повинен:

- Знати нормативно-правову базу, сутність біржової діяльності, принципи організаційної діяльності товарних та фондових бірж: механізм здійснення операцій на біржовому ринку, організацію брокерської діяльності, систему операцій виробничо-торгової і фінансової направленості, які можна здійснювати на спотовому, форвардному і ф'ючерсному ринках, етичні принципи роботи біржового ринку.

- Вміти організувати роботу суб'єктів підприємницької діяльності з біржами та брокерськими конторами, створювати брокерські контори та організувати їх діяльність, здійснювати біржові операції та визначати їх ефективність, виконувати фахові функції на біржовому товарному ринку.

1. Опис навчальної дисципліни

Біржовий ринок

Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Галузь знань	07 Управління та адміністрування	
Спеціальність	076 Підприємництво, торгівлі та біржова діяльність	
Освітня програма	Підприємництво, торгівлі та біржова діяльність	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістовних модулів	3	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форми навчання		
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	1
Семестр	1	1
Лекційні заняття	30 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	6 год.,
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	90 год.	-
Індивідуальні завдання	-	-
Кількість тижневих аудиторних годин	4 год	6 год

2.Опис навчальної дисципліни

Біржовий ринок

Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Галузь знань	07 Управління та адміністрування	
Спеціальність	051 Економіка	
Освітня програма	Економіка підприємства	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	30	
Кількість кредитів ECTS	1	
Кількість змістовних модулів	3	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форми навчання		
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)		1
Семестр		1
Лекційні заняття		8 год.
Практичні, семінарські заняття		6 год.,.
Лабораторні заняття		-
Самостійна робота		-
Індивідуальні завдання		-
Кількість тижневих аудиторних годин		6 год

3. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	в тому числі					Усього	в тому числі				
		Л	П	ла б	ін д	ср		Л	П	ла б	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовний модуль 1. Біржовий ринок: сучасний стан і тенденції розвитку												
Тема 1. Економічна сутність та еволюція розвитку біржового ринку	14	2	2			10	1	1				
Тема 2. Сучасний стан світового біржового ринку	14	2	2			10	1	1				
Тема 3. Становлення та розвиток біржового товарного ринку в Україні	9	2	2			5						
Тема 4. Регулювання біржового ринку	9	2	2			5	1	1				
Змістовний модуль 2. Організаційно - економічні основи функціонування біржового ринку												
Тема 5. Товарна біржа - основна складова біржового ринку	14	2	2			10	1	1				
Тема 6. Сучасні технології біржового ринку та їх організаційна основа	14	2	2			10	1	1				
Тема 7. Біржові товари, організація брокерської діяльності	9	2	2			5	1		1			
Тема 8. Сучасний стан біржового ринку аграрної продукції	9	2	2			5	1	1				
Змістовний модуль 3. Біржовий ринок за видами активів												
Тема 9. Види угод на біржовому ринку	9	2	2			5	1		1			
Тема 10. Ф'ючерси, опціони та свопи на біржовому товарному ринку	9	2	2			5	1		1			
Тема 11. Управління ризиками та спекуляція	9	2	2			5	1		1			
Тема 12. Фондові біржі та їх діяльність на ринку	13	4	4			5	2		2			
Тема 13. Цінні папери, об'єкт біржових торгів	9	2	2			5	1	1				
Тема 14. Валютний біржовий ринок	9	2	2			5	1	1				
Усього годин	150	30	30			90	14	8	6			

4.Теми практичних занять
Для денної форми навчання

№	Назва теми	К-сть годин
1	Економічна сутність та еволюція розвитку біржового товарного ринку	2
2	Сучасний стан світового біржового ринку	2
3	Становлення та розвиток біржового товарного ринку в Україні	2
4	Законодавчо-правове регулювання біржової діяльності	2
5	Товарна біржа - основна складова біржового ринку	2
6	Сучасні технології біржового ринку та їх організаційна основа	2
7	Біржові товари, організація брокерської діяльності	2
8	Сучасний стан біржового ринку аграрної продукції	2
9	Види біржових угод та засади їх функціонування на ринку	2
10	Основні засади торгівлі ф'ючерсами, опціонами та своп-контрактами на біржовому товарному ринку	2
11	Хеджові стратегії при виробництві, зберіганні та реалізації продовольчої продукції	2
12	Фондові біржі та їх діяльність на біржовому ринку	4
13	Цінні папери - об'єкти торгів на біржовому фондовому ринку	2
14	Види валютних операцій, технологія торгівлі та стан ринку	2
Усього годин		30

Для заочної форми навчання

№	Назва теми	К-сть годин
1	Біржові товари, організація брокерської діяльності	1
2	Види біржових угод та засади їх функціонування на ринку	1
3	Основні засади торгівлі ф'ючерсами, опціонами та своп-контрактами на біржовому товарному ринку	1
4	Управління ризиками та спекуляція на біржовому ринку	1
5	Фондові біржі та їх діяльність на ринку	2
Усього годин		6

5.Контрольні питання для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. Укажіть ознаки та їх характеристики, які описують поняття сучасного ринку
2. Зародження біржової торгівлі почалося із _____ (вкажіть відповідний вид торгівлі)
3. Визначте функції що НЕ властива для оптової торгівлі
4. Визначте основні складові інформаційно-правового поля біржового ринку:
5. Світова біржова торгівля є однією з головних форм _____(вставте пропущені слова)
6. У структурі світової біржової торгівлі _____ контракти займають понад 50%.
7. Вкажіть найбільші біржі США:
8. З якою з бірж EURONEXT консолідувалась 2007 р.
9. Біржі яких країн віднесені до бірж прогресивного розвитку, відомі під аббревіатурою «BRICs»?
- 10.Який товар переважав на українських біржах ХІХ ст.?(вкажіть відповідний вид товару)
- 11.Коли біржі з'явилися в Радянській Україні?
- 12.Який відсоток бірж України з числа зареєстрованих є недіючими?
- 13.Назвіть сім основних етапів розвитку біржового ринку?
- 14.Сторони торгівлі опціонами.
- 15.Організаційна структура біржового ринку.
- 16.Основні причини низького розвитку біржового товарного ринку.
- 17.Встановіть орган управління біржі, який затверджує правила біржової торгівлі...
- 18.Біржа – це...
- 19.Вищим органом управління біржі є...
- 20.Біржа як складова інфраструктури ринку виконує такі функції...
- 21.Біржові товари поділяються на класи...
- 22.Основними характеристиками біржового товару є..
- 23.Фінансові інструменти класифікуються на...
- 24.Цінний папір виконує такі суспільно важливі функції...
- 25.На вітчизняному біржовому ринку сільськогосподарської продукції укладаються такі угоди...
- 26.Біржові склади мають відповідати таким вимогам...
- 27.Які з перелічених систем регулювання біржової діяльності належить до США, України, Китаю та Англії
- 28.Основні законодавчі акти, що регулюють біржовий товарний ринок...
- 29.Види податків, які сплачує біржа.
- 30.Які функції на біржовому ринку виконують такі органи?
- 31.Основні завдання державного регулювання...

32. Підсистема управління біржовим товарним ринком, її характеристика.
33. Три складові регулювання біржової діяльності.
34. Реєстрація товарних бірж відбувається згідно з Законом України _____ (продовжіть)
35. Який із біржових ринків може вважатися найбільш «комп'ютеризованим»?
36. Більшість бірж світу використовують такий алгоритм електронного трейдингу...
37. Згідно з яким документом брокер має виконати бажання клієнта?
38. Згідно з чинним законодавством брокерські фірми можуть створювати...
39. Для оцінювання ефективності своєї діяльності брокерська контора використовує наступні показники...
40. Поняття біржового ринку, фондовий ринок у фінансовій системі держави.
41. Інфраструктура біржового фондового ринку.
42. Поняття фондового ринку, організований та неорганізований ринки
43. Поняття фінансового посередництва – класифікація і характеристика фінансових учасників.
44. Органи державного регулювання роботи фондового ринку – НКЦПФР.
45. Саморегулювні організації та їх роль в регулюванні фондового ринку.
46. Функції фінансового посередництва.
47. Класифікація і характеристика фінансових посередників – учасників фондового ринку
48. Організаційна структура фондової біржі.
49. Взаємодія підрозділів фондової біржі з кліринговими установами та депозитаріями, торговцями цінними паперами.
50. Організація процесу торгів на фондовій біржі.
51. Торгівля акціями, облігаціями, репо-угодами, ф'ючерсами та опціонами.
52. Інформаційне висвітлення торгів та угод.
53. Торгові системи – організація торгівлі цінними паперами на біржі.
54. Поняття та основні види пайових цінних паперів (акція). Основні характеристики акцій.
55. Методи оцінки акцій (доходний, порівняльний, балансовий).
56. Доходність та ризиковість акцій.
57. Поняття та основні види боргових цінних паперів (облігація, вексель, казначейське зобов'язання, банківський сертифікат).
58. Ф'ючерси, форварди, опціони.
59. Поняття та форми лістингу.
60. Вимоги до емітентів – формування біржового списку.
61. Технологія лістингу на внутрішньому ринку.
62. Лістинг на зарубіжних фондових біржах – депозитарні розписки.
63. Державна реєстрація емісії.

64. Поняття, визначення біржових фондових індексів.
65. Основні фондові індекси та методи їх розрахунку.
66. Брокерські компанії та їх характеристика.
67. Ліцензування торгів цінними паперами.
68. Фінансова модель роботи брокерської компанії – вплив на неї операцій на фондових біржах.
69. Поняття інститутів спільного інвестування, їх види.
70. Інвестиційний фонд (ІСІ), передумови його виникнення.
71. Основні функції міжнародного валютного ринку.
72. Активні і пасивні учасники валютного ринку, різниця між ними.
73. Види валютних операцій та особливості технології торгівлі ними.
74. Українська міжбанківська валютна біржа.
75. Роль НБУ на валютному ринку України.

6. Методи навчання

В даному курсі застосовуються наступні методи навчання.

Пояснювально-ілюстративний метод. Студенти здобувають знання, слухаючи розповідь, лекцію, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник у «готовому» вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, вони залишаються в межах репродуктивного (відтворювального) мислення. Такий метод якнайширше застосовують для передавання значного масиву інформації. Його можна використовувати для викладення й засвоєння фактів, підходів, оцінок, висновків.

Репродуктивний метод. Ідеться про застосування вивченого на основі зразка або правил. Діяльність тих, кого навчають, є алгоритмічною, тобто відповідає інструкціям, розпорядженням, правилам – в аналогічних до представленого зразка ситуаціях.

Метод проблемного викладення. Використовуючи будь-які джерела й засоби педагог перш ніж викладати матеріал ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв'язання поставленого завдання. Студенти стають ніби свідками і співучасниками наукового пошуку.

Частково-пошуковий або евристичний метод. Його суть полягає в організації активного пошуку розв'язання висунутих педагогом (чи самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але його поетапно скеровує й контролює педагог або самі студенти на основі роботи над програмами (зокрема комп'ютерними) та з навчальними посібниками. Такий метод, один з різновидів якого є евристична бесіда – перевірений спосіб активізації мислення, спонукання до пізнання.

Дослідницький метод. Після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань та короткого усного або письмового інструктажу ті, кого навчають самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження і виміри та виконують інші пошукові дії. Ініціатива, самостійність, творчий пошук виявляються в дослідницькій діяльності найповніше. Методи навчальної роботи безпосередньо переходять у методи, які імітують, а іноді й реалізують науковий пошук.

7.Форми контролю Екзамен

8. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання студентів відбувається згідно «Положення про екзамени та заліки в НУБіП України».

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ СТУДЕНТІВ

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів заліків	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

9. Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки до вивчення дисципліни «Біржовий ринок» для студентів спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» Солодкий М. О., Яворська В. О., Київ. Компринт. 2018. 144 с.
2. Методичні вказівки до проходження навчальної та виробничої практик з дисциплін «Основи біржової діяльності» та «Біржовий ринок». Солодкий М. О., Яворська В. О., Київ. Компринт. 2015. 34 с.

10.Рекомендовані джерела

1. Солодкий М. О., Резнік Н. П., Яворська В. О., Основи біржової діяльності : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. За ред. М. О . Солодкого. Київ. ЦП «Компринт». 2017. 450 с
2. Солодкий М. О. Біржовий товарний ринок: навч. посіб. Київ. ЦП «Компринт». 2015, 482 с
3. Солодкий М. О., Яворська В. О. Хеджування ф'ючерсами і опціонами: навч. посіб. Київ. ЦП «Компринт». 2018. 398 с
4. Тьюлз Дж. Т., Брздли З.С. Фондовий ринок: Универсал. учеб: Пер. с англ. Москва. ИНФРА-М, 2015
5. Фабоцци Ф. Рынок облигаций: Анализ и стратегии. пер. с англ. Альпина Паблишер. 2015. 900с.
6. Фабоцци Ф. Фінансові інструменти. Пер. с англ. Москва. 2016. 864 с.
7. Яворська В.О. Аналіз діяльності світових бірж Моніторинг біржового ринку. 2015.№4 (35).

11.Допоміжні джерела.

1. Лактіонов О.В. Біржові стратегії управління цінним ризиком. НАН України. 2015. 24с.
2. Ліцензійні умови провадження професійної діяльності на фондовому ринку - діяльності з організації торгівлі на фондовому ринку: Рішення НКЦПФР від 26.05.2016 року Мо 347.
3. Солодкий М. О. Біржовий ринок: навч. посіб. Київ Аграрна освіта. 2010. 564 с.

4. Солодкий М. О., Гниляк В. О. Біржові товарні деривативи : теорія, методологія, практика. Київ. Аграр Медія Груп. 2013. 238 с
  5. Солодкий М.О. Біржовий ринок: проблеми функціонування та тенденції інноваційного розвитку: Монографія. - К. ЦП Компрвнт, 2013. 215 с
  6. Солодкий М.О. Товарознавство біржових товарів - ринок аргопродовольчої продукції: посіб. Київ: Видавничий центр НУБІП України. 2012. 110с.
  7. Солодкий М.О., Яворська В.О., Андронович Т.Ю. Розвиток біржового аграрного ринку: монографія. - К.: ЦП Компрінт, 2014. - 341с.
  8. Сохацька О.М. Біржова справа: підруч. Тернопіль: Карт-бланш2014. 632с.
  9. Фабоцци Ф. Управление инвестициями Пер. с англ.Москва .ИНФРА-М. 2014. 932 с
  10. Чесноков В. Фінансові інструменти: Навч. посібник. Київ. ЦНЛ. 2008. 288 с.
  11. Шарп У., Александер Г., Бейли Дж. Инвестиции. Москва. ИНФРА-М. 1998
  12. Царенко О.М., Бей Н.О. Корпоративне управління і фондовий ринок: Підручник. За ред. ден. проф. І.В. Сала. Суми: ВТД «Університетська книга», 2005.- 287 с.
  13. Чесноков В.Л. Біржові операції: навч. посібник. Київ: ЦНЛ, 2015.192 с.
- Інформаційні ресурси

12.Електронні ресурси

Сайти бірж:

www.ux.ua

www.moex.com

www.fbp.com.ua

www.pfts.ua

www.nyse.com

stock-maks.com

Сайти інформаційно-рейтингових агенцій:

www.bloomberg.com
www.ru.reuters.com
www.credit-rating.ua
www.standardandpoors.com
www.fitchratings.com
www.banki.ru
www.rbc.ua

Сайти брокерських та керуючих компаній:

www.kinto.com
www.art-capital.com
www.univer.ua
www.dragon-capital.com

Сайти акціонерних товариств – емітентів цінних паперів:

www.motorsich.com
www.centrenergo.com
www.azovstal.metinvestholding.com
www.fedmet.org
www.ukrrudprom.ua

Сайти державних органів та установ:

www.kmu.gov.ua
www.bank.gov.ua
www.minfin.gov.ua
www.er.gov.ua
www.securities.org.ua
www.smnida.gov.ua
www.ssmc.gov.ua
www.uaib.com.ua